

«Sant Thomàs, la dida qui'l criava, un dia volc-lo lavar ab aygua *tébea*, e ---», StVicentF (*Quar.*, 1413, 15.83); «sabs que lo gat / poc escaldat, / tem l'aygua *tébea*; / queda o rébea / tem gat mullat», JRoig (*Spill*, 6587); «ab quanta congoxa de la mia ànima, quasi casun dia tals pensaments passaven per lo meu enteniment; emperò amor *tébea*, e esperança, en pura dolor me feren cambiar lo primer desig, e la mia cara tornada groga ---», JoMartorell (§ 269, Ag. III, 228.2).

Aviat apareix el femení en la forma moderna: «--- 10 destemprará-la ab un poc de aygua *tébia*», Robert Coci, 30 (fi S. xv); «*tébia*: lau», *Vocab. Cat. Al.*, § 1806; «un gran pitxer de aygua *tébia*», MAgustí, *Secrets d'Agricultura*, 177; «La Madalena i en Roc se miraven i remiraven ben embadalits --- Hi trobaven 15 un benestar en contemplar-se! S'hi sentien tan feliços en aquella ora *tebia*, passada ja la forta soleuada d'un dia d'agost xafogós ---», Massó Torrents (*Croquis Pir.* 1, 67).

El masculí és *tébeu* a l'E. Mj.: «Jurats veen e saben 20 que qualsevol dels dits ajudants comet --- negligències --- e conexen que aquell aital, de sa complexió o de son ús, és adormit e *tébeu* o negligent», Eiximenis (*Do. Comp.*, NCl., 109); «Amor se té per pus injuriat / per hom en qui trobe lo seu cor fret / que per traydor 25 on fos tot malifet / --- / Qui *tébeu* és, d'Amor és enemic, / e port' ab si contr' Amor lo fallir», Ausiàs LXII, 5e; «mana-li beure lo sagí del porc --- en dajú, *tébeu*, e si serà jueu o moro dóna-li la re<n>yonada del cabró, regalat e *tébeu*», Micer Joan, *Receptes val.* 30 a. 1466 (*BABL* VII, 328). En pot ser supervivència, o més aviat arcaisme literari, en Mrn. Aguiló: «y els *tebeus*, a tombarelles, / queyen com pedres pel rost» (*Focs follets*, 92).

El resultat modern en el català continental ha estat 35 *tebi/tèbia*. És el que registren els diccs. des del DTo. 1647: «*tebi*: tepidus, -a, -um»; *tébi, tébiament* Lacav. En català occidental està bastant generalitzada la geminació de la -b- davant -i (*gábbija, rábbija*), d'on el femení *tébbija*, partint del qual, obligat per la *bbi* es crea 40 un masculí *tébbjo*: *aigua tébbja* pertot a Cardós i Vall Ferrera, *vi tébbjo* Tor, Areu, Farrera, *tébbju* Tavascan i Esterri de Cardós.

A les Illes, en canvi, *tébea* es contragué en *teba*, forma general allà en el parlar popular: p. ex., els pastors 45 de llana de Manacor (*BDLC* VII, 180); «a gat escaldat / aigo *teba* li basta», Camps Merc., *Folk. Menorquí* 1, 284. I fins literàriament: «M'emboïllat fonda enyorança, / com una boira *teba*, i mansa», Bart. Guasp (*IdOr* IX, 36); «atравessen lá clastra y se'n van cap dret a la tafona, dins el clot de la fornal, an aquell niuet suau y tou, entre les glevés encara *tebes* y aromàtiques, davant la foganya misteriosa ---», JnRoselló (*Manyoc*, 28); sembla que alguna cosa d'això hi ha- 50 gué fins i tot fora de les Illes: «dóna'n al pacient en lo matí tres culleretes, ab set de aygua *tebes*», en les *Receptes val.* de Micer Joan, a. 1466 (*BABL* VII, 323); encara que *AlcM* afegeix un altre cas d'aquesta grafia en la Manescalía de Díex (fi S. xv), és tan extraordinari això que, no estant garantit per bons filòlegs, sospi-

tem mutilació de *tébea*, en una forma o altra, o simplement mala lectura.

El masculí hauria donat *tebo* a Mall. (*nedo* < *nèdeu*), i potser per normalització d'això o analògicament, des del femení, es creà *tep*; per alguns usat 5 fins literàriament (MASalvà, en *AlcM*), però és una forma que fa un efecte tan extravagant a tota altra gent de llengua catalana, que fins escriptors mallorquins fonament arrelats l'eviten, em sembla amb bon gust i indiscutible encert: «Bé se'n recorda de la nit 10 cruel / que va salvar la glòria d'Israel / de l'odi de Saül: aquella nit / que amb el *tebi* llençol de nuviàn-ces / aidava a despenjar-se el seu marit / del niu de ses amors, voltat de llances...», Alcover (*Micol*, v. 26, *Po. Biblics*, O. C., 92).

D'acord amb la quantitat breu del ll. TĒPIDUS,¹ que va donar *tièpido* en italià antic (cita de Boccaccio, supra), esperaríem que en català hi hagués é tancada en tots els dialectes: en cat. occid. és aquest, en efecte, el 15 timbre conegut (supra), i hi ha també é a l'Alguer (*AORBB* VII, 90); però en gran part del cat. or. i bal., potser per efecte de la -i- següent, s'ha alterat el timbre, car hi ha *təp, təbə* a les Balears (*AORBB* VII, 90; *AlcM*; i a Eiv., *BDC* 1); no estem segurs que la é que li atribueix Krüger en la zona Conflent-Cerdanya (*RDR* IV, 1) tingui valor fonemàtic havent-se neutra- 20 litzat els dos timbres en el Ross. i major part del Conflent.

En tot cas puc donar fe que la pronúncia *tébi, tébia*, amb tancada, que s'havia d'esperar, és la pròpia de tot el N. del cat. or., Girona, Emp., i (crec) Maresme, fins al punt que a casa meva (per més que el meu pare fos barceloní fill d'empordanesos) sempre s'ha dit 25 amb tancada, així ho diu encara tota la meva família i ho he sentit a d'altres barcelonins; tanmateix és cert que a Bna. se sent més com a oberta [1927], i que és així com ho posa Fabra, ja en la Gram. de 1912 i en el *DOrt*.

DERIV.: *Tebiesa* [Lab.] i millor *tebiar* (*tebor*, mallorquí), que és el mot més viu i corrent en cat. central etc. (no hi he sentit mai *tebiesa*). Antigament s'havia dit *tebietat-tebeetat*, Eiximenis, *Terç*, 201; *tebesetat*, *Proverbis* de G. de Cervera, 554. *Tebió*s. *Entebeiar* (Belv., mal escrit *antabair*) o *entebiar* [Belv.]: «la vinguda del Sastret y'l Jan Caçador *entebia* de sopte la saragata», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 56); *entebia- 30 dor, entebiamet, entebionar*; també, però molt menys, s'han usat *atebiar* i *estebiar* (o *estebejar*). Potser en els Pirineus *tebedegar alterat en *tabenegar, d'on «*tabanec*: cuando al hielo se abre un hueco por la bonanza», Pol, *V. d'Aneu*, 27 (o seria *tebeneig*, mal escrit amb -ch per é?).

¹ En aquest sentit és útil observar que l'arrel TĒP/ TOP- 'ser, estar, calent' és comuna a quasi totes les llengües indoeuropees, amb vocal breu: indoïrani, albanès, cèltic, llatí, osco-umbre, germànic, hitita, eslau (Pok., *IEW*, 1070), sense exceptuar-ne el bàltic, on s'ha perdut en lituà i letó, però no en prus- 35 sià antic: *Tape-lawke* o *Tap-lawken* = al. *Warmfeld* (Mažiulis-Ivaskevičius, p. 30).